

Posudek školitele na diplomovou práci Andrey Cesnekové: **Hypotetičnost postav Weinerových próz a způsoby jejich prezentace**

Dle mého názoru vstoupila Andrea Cesneková svou diplomovou prací na riskantní půdu, kterou představují Weinerovy prózy obou vývojových etap. Zcela náležitě hledala odpovídající hledisko zkoumání komplikovaného slovesného materiálu a našla ho v textovém subjektu, zejména v postavě, která se v tomto případě vyznačuje různým stupněm hypotetičnosti či subjektovosti. Autorka si byla dobře vědoma, že tuto strukturální složku nelze izolovat, že v některých textech postava existuje v podivuhodné symbióze se subjektem mluvčího či časoprostorem; bývá postavou, která weinerovský anti-příběh vypráví. Nepodcenila rovněž skutečnost, že Weinerovy prózy jsou esenciálně filozofické (přesněji noeticko-etické a existenciální), a proto vyžadují permanentní „identifikaci“ myšlenkových konstant a obsesí (sebeprožitek viny a jeho univerzalita, podstatnost a nevyzpytatelnost hlubinných sfér, zásahy iracionality do každodennosti, dosažitelnost rovnováhy apod.), právě tak jako permanentní myšlenkové úsilí v podobě hypotéz a tázání.

Předkládaná práce prokazuje, že její autorka sice hledala oporu v teoretické a tzv. sekundární literatuře (literatuře předmětu), avšak výběrově a z hlediska přísných nároků snad i nedostatečně. Nedůsledně. Osobně to chápu tak, že jí šlo prvořadě o samostatný pokus, který se nejednou ukázal tak náročný, že vyrovnávání se s jinými výklady by mohlo znamenat ochromení vlastní invence, jež se v případě Andrey Cesnekové věru nezakládá na zbytněném sebevědomí. Spíše na pokoře vůči zkoumanému dílu, kdy se střídají momenty jasnozřivé s momenty jisté bezradnosti (nedostačujícího nadhledu), která způsobuje tu a tam přílišnou vázanost průběhem rozebíraného narativu či nadbytečné zpodrobnění výkladu.

Úvodní vztahení Weinerových próz prvního období (Lítice, Netečný divák, Škleb) k expresionismu považuji za zcela náležité, dokonce za nepominutelné. Práce Andrey Cesnekové však tento kontextový a stylový problém prvořadě neřeší, takže se opírá základně a převážně o obsažený pramen, jenž v současné době představuje zasvěcené kompendium Ingeborg Fialové-Fürstové (2000). Osobně preferuji také akceptaci oblasti výtvarné, kde se vše jeví jaksí průkaznější a univerzálnější, nsvázané s německou scénou a historickým hnutím. Weinerova poetika odpovídá jak redukcí individualizujících rysů figury, tak „rukopisnou šifrou“ či hyperbolizací – zejména metaforizovaných, často nepříjemně zbytnělých obrazů.

Analýzy čtyř Weinerových próz, založené na jejich značně podrobné rekonstrukci (viz důkladné dokládání citacemi), sice nevyčerpávají jejich významový potenciál, nicméně příslušnost autora k tvůrcům expresionistického ražení prokazují a dokládají, aniž se to opakovaně vyhlašuje. Vždyť již sama různou měrou, někdy až do krajnosti, hypotetizovaná postava (emblematicky symbolizovaná smazáním obličejů) je z rodu postav dané stylistické intence. Téma by se mohlo rozšířit o postavu-masku, postavu-loutku. Žádoucí by bylo srovnání způsobů redukce a funkce textového subjektu v obou tvůrčích etapách apod. Netroufám si odhadnout, kolik času by zabrala pouhá excerpce. V předkládané práci se objevuje též dosti unikátní případ, kdy nadsazená míra subjektivizace, založená na antropomorfizaci, dociluje, že i prostor (pokoj) se může jevit jako postava – postava pozůstalého, jenž získal šanci k přerodu, či přímo znovuzrození (Obnova).

S introvertní, k pólu subjektivity (jejích temných a nepostižitelných sfér) zaměřené tvorby Weinerja přiřazuje v neposlední řadě jeho fascinace nevědomím, jíž, jak Andrea objasňuje a dokládá, přímo programově manifestoval ve Smazaném obličejí škálou složitě metaforizovaných obrazů.

Jestliže autorka našla jeden z možných přístupů ke komplikované poetice, právě tak jako dramatické sebereflexi a reflexi, v subjektu postavy, ztotožňované se subjektem mluvčího a

vypravěče, nemohla se vyhnout stručné exkurzi do oblasti teoretických přístupů a typologií. Šlo-li o hypotetizaci, pak nemohla minout binární vymezení Daniely Hodrové. O ní a jiné oborové autority (F.Charvát, P.Málek, J.Mourková, S.Widera, Stolz-Hladká) se tu více tu méně opírá i v dílčích analýzách a interpretacích.

Aniž bych neuznávala, že Andrea Cesneková mohla prokázat hlubší a rozsáhlejší odbornou zasvěcenost, jako přímý svědek jejího zápasu s Weinerem dodávám, že své síly soustředila na samotnou analýzu složitě komponovaných a formulovaných textů – nejednoznačných, heterogenních, plných významových záludností a nejasností. Byť teoreticky vyzbrojené a abstrahující modelace vyznívají fundovaněji a elegantněji, zastávám názor, že v případě Richarda Weinerja se neobejdeme bez rekonstrukce narativní matérie ani všech myšlenkových fragmentů, zvrátů a fines.

Jak princip hypotetizace, tak princip dvojnický (související mimo jiné se základní opozičností, dualitou, ambivalencí apod.) se dle mého názoru ukázaly nosnými – předurčily výběr próz a vedly autorku k uplatnění do jisté míry sjednocující interpretační „pointy“. Slovo sjednocující ovšem používáme při plném vědomí různosti variant: na jedné straně dvojnickví pojaté tradičněji, zjevněji, syžetověji, coby vyhrocená opozice, na druhé straně skrytěji, přeludněji, sporněji apod.

Přestože Andrea Cesneková zvolila jako výchozí a klíčový aspekt postavy a princip dvojnickví, nemohla pomínout vyprávěcí situaci, proměnu mluvčího, celkovou výstavbu textu, která se u Weinerja někde jako by rozpadá na esejistickou („traktátovou“) část a anti-příběh, jenž vůči ní znamená jakousi „figuraci“, existenciální zkonkrétnění (nikoliv v realistickém klíči, schematizované a bohatě reflektované – až zbytněle). Sotva může interpret postupovat jinak než tak, že se nejprve pokusí pochopit a formulovat předjímající filozoficko-etickou tezi o mnoha fasetách a s její pomocí se dobírat smyslu narativní části, sestávající se sledu situací provázených intenzivní reflexí a prožitkovou reakcí (ve Smazaném obličejí až extatickou). Přitom se většinou smiřujeme s tím, že míra introvertní subjektivnosti nám neumožní konečné a jednoznačné pochopení.

Na práci Andrey Cesnekové oceňuji, nakolik se jí podařilo proniknout do prostoru Weinerova díla i svými vlastními silami, nakolik věnovala pozornost i detailním motivům a významovým prvkům a nakolik rekonstrukci prozaických textů podrobila myšlenkovému úsilí. Návraty k nim by jistě přinesly další objevy a vyjasnění, také poznání možností strukturovanějšího výkladu.

Práci doporučuji k obhájení a navrhuji známku výbornou.

M. M. M. M. M.